

[Numeris 3-čias]

Atsakymas į klausimą, kurį iškėlė Šviesusis Dauggalis Jonas Lobojska, Vilniaus universiteto profesorius ir kavalierius, savo moksliniame straipsnyje apie žemaičių kunigaikštijos milžinkapius ir kitas to krašto senienas.

Tas neklysta, kas mėgsta kitų klausinėti:

Į šį atsaką galit kaip norit žiūrėti.

Atsakymo autorius

Laikraščio *Dziennik Wilenski* 1823 m. birželio mėn. II tomo Nr. 6 straipsnyje, verstame iš rusiško rankraščio, pavadintame *Krašto senienos. Žemaičių kunigaikštijos milžinkapiai ir kitos to krašto senienos*, 145 psl. 19, 20 ir 21 eilutėse buvo iškeltas klausimas apie mano ažuolą šiais žodžiais: „Būtų įdomu žinoti, kame tas ažuolas buvo nukirstas, kada ir koku pavidalu atiteko p. Paškevičiui?“

Kol niekas neklausė apie mano ažuolą, tylėjau ir toliau būčiau tylėjęs, bet dabar, kada per laikraštį esu užklaustas, turiu įsakmiai atsakyti.

1. Mano ažuolas (kalbu tik apie didįjį, nes antrasis, mažesnis, nėra nei žiūrovo, nei skaitytojo tokio dėmesio vertas¹), prieš nukertant gimė ir augo mano paties tėvonijos žemėje, Bardžių dvaro lauke, Raseinių – seniau Karšuvos – apskrityje, maždaug už varsto nuo mano namų, kalne, iš seno vadinamame „Vyšnių kalnas“ ir dabar taip tebevadinamame*.

2. Ten pat, palei tą kalną, yra ažuolynas, ir nors jame yra keli šimtai gana didelių ažuolų, bet tasai vienas savo storiu ir aukščiu dukart buvo pranašesnis už visus kitus ažuolus.

3. Tas ažuolas, pagal visuotinę tradiciją, visų aplinkinių žmonių iš senų senovės iki šiolei, nežinau kodėl, vadinamas Baubliu. Apie to vieno ažuolo pavadinimo etimologiją smalsūs tyrinėtojai įvairiai samprotaudavo², bet man regis, kad gal bus ši prielaida labiausiai į tiesą panaši: Baublio pavadinimas bene bus kilęs iš lietuvių ir žemaičių pagoniško medaus dievaičio Bubilio vardo, tik išmetus raides ir sutrumpinus. Mat, pas mus Žemaičiuose bičių aviliai paprastai dideliuose ažuoluose statomi*, o pagonybės laikais, kaip istorijos sako, žemaičiai ir prūsai didelius medžius dievybėmis laikė, tad bene tai

¹ Ir dabar tebestovi Bardžiuose dvi altanos. Baubliu vadinama didesnioji altana – joje buvo įrengtas seniųjų muziejus.

* Matyt, kad prie to ažuolo senais amžiais turėjo būti vyšnių sodas, o prie to sodo turėjo būti kokie trobesiai, gal gyvenami namai, o gal religinėms apeigoms skirti pastatai, nes pas mus žemaičiuose miške vyšnios neauga, sodų irgi miške niekas nesodina. (Poškos pastaba.)

² Taip antai *Dziennik Wileński* VI t. 1817 m. 502–506 psl. straipsnyje Baublio pavadinimas buvo kildinamas iš žodžio „baubti“.

* Nuo tų avinių, ažuolyne statomų, [lenkiškai] „barcie“, ar tik nebus gavęs vardo ir pats mano dvaras Bardžiai? Senuosiuose dokumentuose, rašytuose iki unijos, randamas pavadinimas „Bardzie“; o gal ir koks bardas pagonybės laikais toje žemėje gyveno.

būtų nuostabu ar į tiesą nepanašu, kad po tuo ąžuolu meldamiesi dievaičiui Bubiliui, prašydami bičių ir medaus pagausinimo, o gal ir patį dievaitį Bubilį to milžino ąžuolo pavidalu garbindami, dievaičio vardą ir pačiam ąžuolui paveldėjimo keliu būtų palikę. Pagaliau aš neturiu jokio pamato savo ąžuolo pavadinimą ir praeitį atkakliai ginti, nes nemanau įrodinėti jo bajorystės, – aš tik jį vadinu taip, kaip visi kaimynai vadina, t. y. Baubliu. Skaitytojo žiniai pažymiu, kad ne apie kitą, o tik apie šį ąžuolą kalbu ir rašau** NB.

4. Prieš nukertant tasai ąžuolas Baublys dar 1811 metais buvo su lapais, bet lapai buvo tokie maži, jog nė pusės paprastų ąžuolo lapų dydžio nebeturėjo, ir tie patys buvo silpni ir lyg apvytę, o daugiau nei pusė šakų buvo jau nudžiūvusių. Vis dėlto aš neketinau ir nedrįsau jo kirsti, nes tokį didį veteraną, kurį amžiai gerbė, gerbiau ir aš. Bet, jo nelaimei, lapės po šaknimis olas išsikasė ir čia sau būstinę įsitaisė. Mano kaimyno berniokas, medžiotojas, įsigeidė, uždegęs šiaudus, lapes dūmais išbaityti ir Baublio vos nesudegino. Laimė, kad tai atsitiko dienos metu, tai, pastebėjus dūmus ir ugnį, gaisras buvo užgesintas. Tad aš, pabūgęs, kad vėl toks pat likimas jo kada neištiktų ir koks nors piemuo nesuderintų, 1812 m. kovo mėn. ąžuolą nukirsdinau, ketindamas pasidaryti altaną. ąžuolo vidurys iš apačios per tris uolektis³ nuo žemės buvo papuvęs, bet aukščiau buvo visai sveikas, tik per keliolika colių kiek parudavęs.

5. Nukirtus ąžuolą, storgalį aplyginau ir, altanos aukščiui 5 uolektis atmatavęs, iš abiejų pusių prakirtau uolekties pločio taką ir kamieną perpjoviau (kitaip jokia skerspjuvė nebūtų pertekusi); pirmąjį kamieno gabalą, – patį drūtgalį, – apdirbęs vietoje, iškirtęs vidurį, kad svoris sumažėtų, ant rąstų ritindamas pargabenau namo: jis ir dabar mano darželyje stovi, kaip toliau bus matyti.

6. Perpjautame kamiene kone visos rievės buvo žymios. Tų žymių rivių spinduliu nuo vidurio priskaičiavome septynis šimtus ir kelias dešimtis (turiu mačiusį liudininką, Šviesiai Skaistų Kunigaikštį Giedraitį, Žemaičių vyskupą, nes jam dalyvaujant pieštuku žymėdami skaičiavome); be to, pačiame vidury per keliolika colių nebebuvo žymių rivių, prasidėjus gedimui, jos buvo nebeįžiūrimos. Taip pat prie ąžuolo žievės per kelis colius nebuvo galima žmogaus akim rivių įžiūrėti, jei nebent pro mikroskopą ar kitokius didinamuosius stiklus būtų buvę matyti. Yra žinoma gamtos tyrinėtojams ir iš patyrimo, kad kiekvieno medžio rievės rodo jo amžiaus metus, nes kiekvienų metų brazdas sekanciais metais virsta mediena ir iš naujo brazdu apsikloja ir tokiu būdu medis auga storyn. Taip dėl kasmetinio brazdo sumedėjimo iš rivių skaičiaus nustatomas medžio amžius. Tad ir mano ąžuolas Baublys, kaip aukščiau buvo pasakyta, turįs septynis šimtus su keliomis dešimtimis įmatomų rivių, o be to, viduryje dar keliolika colių skersmens neaiškių rivių, taip pat palei žievę kelis colius žmogaus akimis nebeįžiūrimų rivių, galima spręsti ir sakyti be perdėjimo bei melo, taip pat be jokios poezijos, jog bus turėjęs ne mažiau kaip tūkstantį metų, o gal ir mūsų protėvių herulių, arba gerulių, su jų vadu Odoakru amžininkas buvo.

7. Viršutinę savo Baublio kamieno dalį, t. y. antrąją kamieno atpjovą, dovanojau Šviesiai Skaisčiam Kunigaikščiui Giedraičiui, žemaičių vyskupui, kuris 1813 metais, geležiniais lankais galus apkalęs ir vidurį plynai išskobęs, tam tikslui padirbdintais ratais išsigabeno už keliolikos mylių į savo tėvonijos palivarką, vardu Novočebius, Raseinių apskrityje, prie pat Nevėžio upės, kame, daržinėlė padėtas ir nerūpestingų prievaizdų šieniu užkrautas, girdėjau, savo rūbo, tūkstantį metų nešioti, t. y. žievės jau yra netekęs, tačiau pats medis tebesąs dar sveikas. Jei kas iš mėgėjų panorėtų, tai, man rodos, lengvai galėtų jį įsigyti, o to ąžuolo paviršiuį pirma plyšius užkitavus, paskui pokostu apdailinus, galima būtų puikią altaną įruošti, kurioj mažiausia dešimt žmonių galėtų patogiai stovėti, o penki ar šeši žmonės taip pat patogiai

** NB. Sterklaukio dvare, šešios mylios nuo mano dvaro, Prūsų pasienyje, senais amžiais buvo didžiulis ąžuolas ant Sterklaukio žemės ribos su Jurbarku, panašiai vadinamas Bambliu, apie kurį ribų komisijos dekretas liudija.

³ Uolektis – 2 pėdos, arba 24 coliai; tatai lygu maždaug 57,6 cm.

aplank staliuką galėtų sėdėti. O tos ąžuolo atpjovos transportas lengvų lengviausias, nes Nevėžio upe (kurios pakrantėje dabar yra) plaukioja laivai ir vytinės, arba baidokai, kurie prieina iki pat Novočebių, prie pat svirnų, tai lengvai galima nugabenti iki Nemuno, o Nemunu galima kur nori nuvežti – ne tik į Vilnių Nerimi aukštyn, bet ir į Peterburgą. Tik pirma patarčiau apžiūrėti, kokia ąžuolo būklė, nes jau 10 metų, kaip aš su tuo savo ąžuolo kamienu mačiausi, ir gailėstauju širdingai dėl jo tokios prastos būklės.

8. Iš trečios savo ąžuolo kamieno dalies išpjoviau dvi lentas trijų colių storio, trijų lietuviškų uolekčių su viršum ilgio, o pločio daugiau kaip 40 colių. Lentos yra pastogėje išdžiovintos. Iš vienos lentos galima būtų pasidirbti gražų stalą. Jei šviesiausiasis Vilniaus universitetas norėtų, galėčiau vieną kurią lentą pasirinktinai atiduoti, o jei nepaims, tai atiduosiu Kražių mokyklai atminimui, taip pat išreikšti dėkingumui (nors menka dovana), jog aš esu joje mokėsis. O iš antrosios lentos manau sau pasidirbdinti stalą. Be to, turiu papenčių.

9. Iš vienu to ąžuolo šakų pasigaminau 12 sieksnių⁴ dviskeltinių malkų, o žagarų kelias dešimtis vežimų parvežiau namo kurui.

10. To nukirsto ąžuolo Baublio kelmas, dar ir dabar sveikas, yra devyniolikos lietuviškų uolekčių ir 6 colių storio, matuojant aplinkui, o jo diametras, arba skersmuo, ties storiausia vieta yra septynių lietuviškų uolekčių, o ties ploniausia vieta – pusšėstos lietuviškos uolekties. Pačios altanos vidaus skersmuo yra trijų uolekčių ir aštuonių colių, o jos išorinė apimtis yra trylika uolekčių ir penki coliai. NB. Mano ąžuolo apimtis skirtinga nuo jo kelmo apimties dėl to, kad dešimt vyrų, per visą kovo mėn. dieną kirviais kirsdami, iki pasiekė vidurį, turėjo daugiau kaip per dvi uolektis skiedros nuimti, o paskui apačia buvo nulyginta; nuo to storumas žymiai sumažėjo. Kada išvydau, kaip mano Baublys miršta ir skiriasi nuo kelmo, atsidusau tardamas:

Tu jau miršti, nors tūkstantį metų lapojai.
Toks likimas ištiko ir Romą, ir Troją!
Nugriuvai, tavo šakos druzgais subyrėjo,
Sudejavo Žemaičių laukai, suvirpėjo.

Išskobus vidų kiek begalint dailiau, darbavosi keturiasdešimt vyrų pakaitomis ištisą dieną, stipriais pečiais ritindami ant rąstų; sustojus pasilsėti, aš juos keletą sykių stiprinau vaistu, kurį italai „aqua vitae“ vadina⁵ – taip, kaip visada daroma, iškilmingai lydint numirėlį. Pargabenęs į darželį, savo Baublį pastačiau už keliolikos žingsnių nuo gyvenamojo namo kaip altaną po gyvu vidutinio dydžio ąžuolu, kuris, išpuoštas mano bičiulių monogramomis ir eilėraščiais, įrėžtais žievėje mano paties ranka, k. a.

Brangūs ženklai
Prietelių vardai,

kupliomis savo šakomis velionio savo protėvio palaikus dengdamas ir nuo darganų, lietu, bjauračių tankiais lapais saugodamas, tarytum kalba į jautrias širdis ir savo pavyzdžiu rodo, kaip vaikai privalo gerbti savo tėvus ir senolius, ir ne tik juos pačius gyvus, bet ir jų mirusių palaikus.

⁴ Tatoi bus per šimtą kub. metrų.

⁵ *Aqua vitae* (lot.) – „gyvybės vanduo“, t. y. degtinė.

Todėl ir atsitiko taip, kad silfas⁶, mano Baublio prietelius, dar ir eiliakalys, mokąs ne tik lenkų, bet ir lietuvių kalbas, o gal Baublio vėlė arba dvasia, gal net paties Bubilio dvasia, atvykusi aplankyti savo senos būstinės, į savo vaikaičių taip prabilo ir parašė:

Priglaudei, mielas vaikai, globoji,
Saugai, nors mano laikai jau praėjo,
Globia tėvynėj paunksmė tavoji
Palaikus mano ranka geradėjo.

O Baublio viduje, virš durų, lietuviškai jo biografiją taip užrašė:

Bardžiuose kaip užgimiau, jau tūkstantis metų,
Parnešts iš ažuolyno, čion esmi padėtu;
Tikras vardas mano Baublys, dievu garbints buvau,
Nuteriojęs⁷ tėvystę, suvytau, sudžiūvau.
Ties manim Perkūnasui degė avys, ožkos,
O dabar many gyven Dionizas Poškas⁸.

Tai aš, pamatęs, kad čia ne juokai, kad iš tikro dievai mano Baublį globoja... (ir čia baigiasi poezija).
Žiūrėk išnašą, pažymėtą *NB.

Taigi visus savo ir naujuosius, ir senuosius paminklus, kuriuos kaip darbšti skruzdėlė per savo amžių rinkau, paskyriau savo Baubliui papuošti. Taip antai pirmiausia palubėje ant galerijų sudėjau savo bibliotekėlę, o prie jos šviesiausiasis mūsų monarchas Aleksandras I (gipsinis biustas) ir jo tėvas Povilas I (portretas) turi pačią pirmąją vietą. Juos apsupę visi senovės dievaičiai, būtent, Jupiteris su žmona Junona, Neptūnas su žmona Amfitrija, Plutonas su žmona Prozerpina, Herkulis su žmona Hebe, Venera su savo sūnumi Kupidonu, Vulkanas, Marsas, Minerva, Cerera, Kibelė, Diana ir Merkurijus, dievų pasiuntinys, o Apolonas savo dieviškomis kanklėmis groja, Panas, miškų dievaitis, savo švilpynėle akompanuoja, visi dievai klausosi muzikos. Iš devynių mūzų – vienos šoka, kitos šokinėja. Kai kurie dievai geria – Bakchas iš didelio ąsočio pilsto nektarą į nemažas taures, o raišas Ganimedas su silfais jas nešioja. Trys gracijos¹⁰ šlaksto balzamai dievus, o kitos sparnuotos dangaus dvasios, aukštai laikydamos rankose gėles virš stalo, apie kurį pirmieji dievai yra susėdę, juos vainikuoja. (NB keliuose paveiksluose).

Toliau sėdi iš eilės mūsų lenkų karaliai: Lokietka, Liudvikas, Vladislovas Jogaila, Vladislovas III, Kazimieras IV, Jonas Albertas, Aleksandras, Zigmantas I, Zigmantas Augustas, Henrikas Valua, Steponas Batoras, Zigmantas III, Vladislovas IV, Jonas Kazimieras, Mykolas Kaributas, Jonas III Sobieskis, Fridrikas Augustas II, Augustas III, Stanislovas Augustas Poniatovskis, mūsų paskutinis karalius, o prie jų – Fridrikas Didysis, Prūsų karalius, ir Jurgis Vašingtonas, o taip pat feldmaršalas kunigaikštis Michailas Kutuzovas¹¹ (23 portretai).

⁶ Silfas – viduramžio keltų bei germanų mitologinė būtybė oro dvasia, genijus, sklandąs ore. Lenkų literatūroje šis žodis būdavo kai kada vartojamas perkeltine prasme – landus, nejučia visur prieinąs žmogus; laikraščio reporteris.

⁷ Nuteriojęs – praradęs; netekęs tėvystės. Čia – užuomina apie senosios Lietuvos valstybės panaikinimą 1795 m.

⁸ Autorius paprastai lietuviškus raštus pasirašydavo Poška, lenkiškus – Paškevič; lytis Poškas bus, matyt, atsiradusi dėl rimo.

* NB. Skaitytojas tą vieną punktą, poetiniu stiliumi rašytą, – apie silfą (silfus didysis anglų poetas Popas savo poemoje „Garbanų palikimas“ tiksliai aprašė), – tegu taiko tik šiam vienam fragmentui; toliau eina tikra istorija.

(Čia užsimenamas apie žymų anglų poetą Popą (Pope), Aleksandrą (1688–1744), savo laiku buvęs labai populiarus ir įtakingas.)

¹⁰ Ganimedas – graikų mitologijos jaunikaitis gražuolis, kurį Dzeusas, ereliu pasivertęs, nunešė į dievų buveinę ir pavertė dievų patarnautoju – gėralų pilstytoju. Trys gracijos – Aglaja, Talija, Eufrosina, senovės graikų dievaitės.

¹¹ Vašingtonas Jurgis (1732–1799) – pirmasis Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas. Kutuzovas Michailas Ilarionovičius (1748–1813) – didysis rusų karvedys, laimėjęs 1812 m. karą.

Toliau susėdę didieji kariai ir pilietinėmis dorybėmis tėvynėj ir istorijoje garsūs vyrai, būtent: Jonas Tarnovskis, Jonas Zamoiskis, Steponas Čarneckis, Jonas Karolis Chodkevičius, Stanislovas Zulkevskis, kunigaikštis Adomas Čartoryskis, Podolijos žemių generolas, Tadas Kosciūška, kunigaikštis Juozapas Poniatovskis, Madalinskis ir Dombrovskis¹² (10 portretų).

Toliau susėdę literatai: Homeras, Vergilijus, Seneka, Karolis Monteskje, Jonas Dlugošas, Mikalojus Kopernikas, Martynas Kromeris, Jonas Kochanovskis su broliu, Lukas Opalinskis, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Ignatas Krasickis, Adomas Naruševičius, Julijonas Niemcevičius, Pranciškus Karpinskis, grafas Stanislovas Potockis, Jonas Gavinskis, Simonas Šimonovičius, Simonas Zimorovičius, Ignatas Nagurčevskis, Ignatas Tanskis, Klionovskis, Martynas Liuteris su žmona Katerina de Bork, Jonas Kalvinas, Jokūbas Fabricijus ir Jonas Eberhardas¹³ (26 portretai).

Nepaskutinę vietą turi Eliziejaus laukai ir juose Volteras, Charono atvežtas, o Henriko IV, Prancūzijos karaliaus, maloniai ir su dėkingumu sutinkamas už Henriados parašymą, kurią silfas rankose laiko, o ant kitų knygų, iš Charono valties atneštų, silfai barsto žiedus, skindami nuo medžių. Toliau tuose pat Eliziejaus laukuose Liudvikas XIV, Liudvikas XV, Prancūzijos karaliai, Petras Didysis, Rusijos imperatorius, Kornelis ir Moljeras, didieji literatai, smalsiai stebi atvykusį Volterą, o Jonas III, Lenkijos karalius, su savo riteriais joja per Eliziejaus laukus Voltero pasitikti¹⁴.

Taip pat Charono atvežtas į Eliziejaus laukus ir Jonas Jokūbas Ruso, kurį pasitinka Sokratas, Platonas, Montanas, Plutarchas ir Diogenas, gesinąs žvakę žibinte (duoda suprasti, kad rado žmogų, kurio dieną su žiburiu ieškojo); taip pat Torkvatas Tašo ir mūza Safo iš tolo stebi Ruso, o Homeras, skambindamas kanklėmis, apdainuoja graikų didvyrius, o tie ant pievutės susisėdę klausosi¹⁵.

Pagaliau – o negirdėtas stebukle! – kažkaip iš netyčių po visų tų didžiųjų žmonių ir literatų kojomis, prie pat Eliziejaus laukų pakraščio atsirado ir mano šešėlis, siluetas, o prie jo – tokie iš burnos einą žodžiai:

Gal numirus Charonas neperveš per Stiksą?

¹² Tarnovskis Jonas (1488–1561) – Lenkijos karvedys ir politikas. Zamoiskis Jonas (1541–1605) – Lenkijos kancleris, didelis politikas ir mecenatas. Čarneckis Steponas (1599–1665) – Kijevo vaivada, etmonas. Chodkevičius Jonas Karolis (1560–1621) – Vilniaus vaivada, Lietuvos kariuomenės vadas. Žulkevskis Stanislovas (1547–1620) – Lenkijos politikas ir kariuomenės vadas, žuvęs mūšyje. Čartoryskis Adomas (1734–1823) – kultūros darbuotojas. Kosciūška Tadas (1747–1817) – 1794 m. išsivaduojamojo lenkų sukilimo vadas: Šiaurės Amerikos išsilaisvinamųjų karų dalyvis. Poniatovskis Juozapas (1763–1813) – generolas, Prancūzijos maršalas. Madalinskis Juozapas (m. 1805) – generolas. Dombrovskis Jonas Henrikas (1755–1818) – įžymus karininkas, lenkų legijonų užsienyje organizuotojas.

¹³ Monteskje Šarlis (1689–1755) prancūzų filosofas, vienas iš šviečiamosios literatūros sąjūdžio vadų, liberalinės buržuazijos ideologas, kovotojas prieš absoliutinę monarchiją. Kopernikas Mikalojus (1473–1543) – astronomas, vienas iš naujojo (heliocentrinio) pasaulėvaizdžio kūrėjų. Opalinskis Lukas (1612–1662) – lenkų politinis rašytojas. Gavinskis Jonas (XVII a.), Simofiovičius Simonas (1557–1629), Zimorovičius Simonas (1604–1629) – poetai, seliankų rašytojai. Nagurševskis Ignatas (1719–1811) – Vergilijaus, Cicerono, Demostenos vertėjas. Tanskis Ignatas (1761–1808) – politikas ir rašytojas, dramaturgas. Liuteris Martynas (1483–1546) ir Kalvinas Jonas (1509–1564) – reformacijos vadai, kovotojai prieš katalikybę, naujų tikybų kūrėjai. Eberhardas Jonas (1739–1809) – vokiečių filosofas.

¹⁴ Eliziejaus laukai – senovės graikų mitologijos mirusių teisiųjų buveinė. Charonas – valtininkas, kuris per Stikso upę pervėžindavo mirusiųjų vėles. Volteras Fransua Mari, tikra pavarde Arue (1694–1778), – vienas iš žymiausių prancūzų rašytojų bei filosofų, didžiausias kovotojas prieš feodalizmą ir katalikų bažnyčią, ištisos epochos „protų valdovas“, turėjęs, tarp kitko, ir D. Poškai įtakos. Jo yra parašyta daug veikalų, tarp jų – epopėja *Henriada* (apie Henriko IV laikus). Kornelis Pjeras (1606–1684) – žymus prancūzų rašytojas, vadinamas prancūzų tragedijos tėvu. Moljeras Žanas Baptistas, tikra pav. Poklenas (1622–1673), – prancūzų rašytojas, vienas iš didžiausių pasaulio dramaturgų, parašęs daug komedinio žanro pjesių.

¹⁵ Ruso Žanas Žakas (1712–1778) – įžymus prancūzų rašytojas, filosofas, švietėjas. Sokratas, Platonas, Montanas, Plutarchas, Diogenas – senovės išminčiai, filosofai. Apie Diogeną pasakojama kad jis dieną su žiburiu vaikščiojęs prekyvietėje tarp žmonių ir paklaustas, kodėl taip daręs, sakęs, jog ieškąs žmogaus. Taso Torkvatas (1544–1595) – įžymus italų renesanso poetas. Safo (VII–VI a. pr. Kr.) – graikų poetė lyrikė.

Gal nelaukia manęs Eliziejaus laukai?
Nes, kaip sako, kas lėbauja, ten nenuvyksta,
Tad dar gyvas įsprūdau, nedelsęs ilgai [*].

Negaliu atspėti, kaip tai atsitiko, bet atrodo, kad šiltas, saugojantis ir globojantis mano šešėlį, o gal dievaitis Bubilis bus man tą juoką iškrėtę. Vis dėlto, gerbdamas nepažįstamos man dvasios lėmimą, neturiu drąsos tą savo šešėlio atvaizdą pašalinti; tad tegu taip lieka, pažiūrėsim, ar kas iš to išeis – ar išpranašaus, kad aš patekčiau į Eliziejaus laukus **NB (žiūrėk lapo šone).

Vis dėlto, kol dar šiame pasaulyje tebegyvenu, ryžausi parodyti nors menką dėkingumą savo Baubliui, todėl jo biografijos apačioje taip parašiau:

Aš tą darželį mano ranka pasodinau,
Ant savo ežios kampo, ties savo trobesiu;
Aš ir tave, ažuole, stačiau, išdailinau,
Tark tą ateiviams, norint aš kape gulėsiu.¹⁶

Taip pat kitoje vietoje, virš savo Baublio durų, surezgęs ketureilį užrašiau:

Baubly, čia tave vieni giria be saiko,
Kiti vėl ankštu ir mažu tave laiko.
Aš būčiau laimingas, aš būčiau smagus,
Trobelėj sutelkęs tikruosius draugus.

Šalia tų eilėraščių pakabinau savo kankles, ant kurių taip užrašiau:

Baubly! Tavo atmintį dainoms apgarsinau,
Užtausok gi tas kankles, ant kurių skambinau.¹⁷

Tais pačiais 1812 metais (jau pastačius mano Baublį) įžygiavo priešų kariuomenė, įvairių šalių kareiviai lankė ir mano namus, o matydami čia pat stovintį ažuolą, jį apžiūrinėjo, bet bemaž visi jį gerbė (būdami nelabai gausūs) ir kartu teigė, kad savo šalyse, šiltesnėse už mūsų, tokio dydžio ažuolo nesą matę. Tik du prūsų karininkai buvo nemandagūs; iš jų vienas, pamatęs Baublyje ant staliuko tabokinę su kariškai apsirengusio kunigaikščio Juozapo Pioniatovskio portretu, mūsų lietuvių kalba pasakęs, jog karys kariui reikalingesnis, paėmė tabokinę ir įsidėjo į kišenę; panašiai ir antrasis, pamatęs ant to pat staliuko mano sodininkišką peilį, kurio dar buvo kita geležtė, paprastam naudojimui, dar lancetas, peiliukas, yla, kamščiatraukis ir t. t., vokiškai tarė: „Ich habe nicht Messer“¹⁸, o peilį įsidėjęs į kišenę, iš liemenės išsiėmė 2 berlinkas ir norėjo įduoti man, atsilygindamas už peilį. Kai aš nepriėmiau, tai linktelėjęs tarė: „Ich danke“¹⁹, o berlinkas vėl į liemenės kišeniukę įsidėjo.

* Tuos Eliziejaus laukus su visais šauniais žmonėmis, aukščiau išvardintais, vaizduoja du paveikslai (tiksliais veido bei visos figūros portretais), Paryžiaus dailininkų dedikuoti Jekaterinai II, Rusijos imperatorei.

** [Lapo šone:] NB. Tai paties ažuolo Baublio savininko pridurta poezija arba tuščia mintis; jis, nežinodamas, kur savo siluetą dėti, Eliziejaus laukų paveikslo pakrašty patupdė.

¹⁶ Lietuviškas šio eilėraščio tekstas paimtas iš D. P. *Medžiagos žodynui* rankraščio.

¹⁷ Liet. tekstas – iš autoriaus *Žodyno* rankraščio I t. 25 psl.

¹⁸ „Aš neturiu peilio.“

¹⁹ „Dėkoju.“

Kai jie išjojo, aš, teisėta rūstybe užsidegęs, staliuko šone, nuo kurio jie paėmė tabokinę ir peilį, taip užrašiau:

Svečių ir draugų, atsilankančių gausiai,
Prašyčiau neimti, kas Baubliui priklauso.
Ir netgi ranka užkariavusio kario
Tegu nepaliečia šio svetimo gero.

Tą pačią dieną keli tūkstančiai Prūsų kariuomenės užplūdo mano namus. Komendantas mandagiai paprašė, kad kareiviams duočiau po taurelę „šnapso“. Liepiau duoti nors ir po dvi, bet jie, užkandžio ieškodami, kamarą, ledainę ir svirną patys atplėšė, visokias ūkio atsargas paėmė, taip pat arklius iš arklidės, karves bei jaučius ir avis iš ganyklos, ir ne tik dvaro, bet ir kaimo gyventojų pagrobė ir niekuo dėto gyventojų ūkį sugriovė*.

Kai po to ne sykį girdėdavau apie liūdną namiškių ir alkanų šeimynykščių būklę, tai, kada tik užeidavau į savo mylimą Baublį, visada pasikeisdavo mano nuotaika, ir aš nors laikinai užmiršdavau liūdesį. Negalėdamas nuslėpti savo širdyje dėkingumo Baubliui, parašiau:

O ažuole mielas, brangus tik tu vienas,
Už rūmus mielesnės man tavosios sienos,
Tu – liūdesio valandą mano paguoda,
Tik tavo pastogė man atvangą duoda.

Karui pasibaigus, esu gavęs pergalės ir taikos medalį, 1814 metais Vienos kongrese nukaltą, kuris deramoje vietoje mano Baublyje yra padėtas.

Kai pasklido žinia apie mano Baublį ir jo rinkinius, pasakojimų dar padidintus (kaip visada būna), pirmiausia atsilankė kai kurios ponios ir panos, iš tokių, kokias „grandesomis“²⁰ vadiname, ir, nematydamos toje mano kolekcijoje nei ant portretų rėmų, nei ant kitų daiktų aukso bei sidabro blizgesio ir kitokių cackių, bet tik kone kiaurai surūdijusius šarvus, šalmus, pakaklinius, antpetinius, pirštines, taip pat kardus, kovos kirvius, saidokus, strėles, ietis, dar senų ginklų nuotrupas, iškastas senkapiuose, pas mus Žemaičių kunigaikštijoje milžinkapiais vadinamuose, apie kuriuos kalba gražus ir išsamus straipsnis su pridėtu kai kurių tame pat ažuole esančių senienų sąrašu, išspausdintas laikraštyje *Dziennik Wilenski* 1823 m. birželio mėn. II tome, Nr. 6, ėmė tarpusavy tyčiotis: „Buvę čia ką rodyti! Ažuolas – tarsi kas ažuolo nebūtų matęs!“ Po to ėmė ir prie manęs kabinėtis: „Kodėl neliepi tų geležgalių nuvalyti? Juk nuo rūdžių ir purvo kvapas negeras. Kodėl portretų rėmai tokie prasti? Kodėl knygų apdarai tokie skurdūs?“ ir t. t., ir t. t. Aš, į visa tai atsakęs tylėjimu, išėjau. Tada, vienos pasilikusios, ėmė balsu kvatotis. Kai jos išvažiavo, aš, užsidegęs teisinga rūstybe (o gal, pagaliau, ir neteisinga), ant durų iš kiemo pusės užrašiau:

Vaistinė proto* yra po tuo stogu,
Gal palinksminti su nuomone²¹ žmogų,
Išmintingas ir mokytas atras ką matyti,

* Valstybės maršalas Tarento kunigaikštis Makdonaldas, man pasiskundus, įsakė prūsams tuojau arklius, galvijus ir avis grąžinti, bet prūsai tik dalį galvijų ir avis man grąžino, o daugiau ką buvo išplėšę, taip jiems ir liko.

²⁰ Grandesa (isp., pasen.) — didžiūnų luomo moteris.

* Tas posakis „vaistinė proto“ yra ne mano išgalvotas – aš jį mačiau pas savo kaimyną L. U., didelį literatūros mėgėją, bibliotekoje graikiškais raidėmis užrašytą.

²¹ Nuomonė – čia: išmintis, išmanymas; protingumas.

Bet jau durnius ateis – netur ką daryti.²²

Stogo priekyje tokį įrašą padėjau:

Nors maža, ankšta trobelė,
Bet sava – tai džiaugsmą kelia.

Vėliau, kai atlyžau, atitaisydamas savo netikusį karštumą, ąžuolo viduje įrašiau mandagesnę pasargą:

Pagerbki, lankytojau, kaimo šventovę,
Šis žemės stebuklas čia šimtmečius stovi.
O man jau iš to vien nauda bus gera,
Jei Baublį neliesi sava cenzūra.

* *

Jei kritikas kartais esi užkietėjęs,
Dairaisi su pašaipą vis priekabingai,
Tada tu, į šitą namelį atėjęs,
Būk griežtas, bet teiski teisingai.

* *

O ašen, apgindamas savo teisybę,
Nurodysiu tai, ką mums priežodžiai taria:
Ką tūlas garbe, mes vadinam kvailybe,
Kas atstumia vienus, kitiems tas pat dera.

* *

Bet tai, ką matai viduje šitos gryčios,
Atskleis tau galvoseną mano ir mintį.
Gal girsi, o kitas, galbūt, pasityčios.
Žinok, tuo norėjau tik atsigaivinti.

Taip pat kitoj vietoj Jono Kochanovskio šešias eilutes ir po to savo pasiaiškinimo dvi eilutes parašiau:

„Toli jūs nutolot nuo protėvių savo,
Sunaikinot Lenkiją jūs, nugalavote
Iš skydo noragą jums kalvis išploja,
Ir ietis kaip iešmus virtuvėj naudojat.
O šalumus paskyrėt abrakui seikėti,
Arkliams pasišerti, viščiukams perėti.“²³

²² Lietuviškas eil. tekstas – iš M. Brenšteino monografijos *Dionizy Paszkiewicz...* Vilnius, 1934, 54 psl. Ten pat yra ir lenkiškas epigramos tekstas, 1–3 eil. mažumėlę skirtingas nuo duodamo čia, bet tos pat prasmės.

Todėl atminimui šitie seni ginklai
Čionai surinkti kaip senovės paminklai.

Kadangi pirmojo įrašo duryse neužteptiau, neturėdamas arti dažytojo, tai šis mano neatsargumas užtraukė man persekiojimus ir labai ant savęs pykau. Mat pasistengė žmonės, kad Vilniaus laikraštuke *Brukowe Wiadomości* 1818 m. Nr. 101 ir aš būčiau iškoneveiktas, ir mano Baublys, ir juokų prisidarė iki soties²⁴. Tiesą sakant, mudu užstojo kai kas iš literatų ir parašė Baublio gynimą nuo Vilniaus *Brukowe Wiadomości* išpuolio 1818 m. Nr. 101 ir jį man paštu atsiuntė tokio turinio (NB: žiūrėti aukščiau, 89 psl., ir čia įrašyti):

[Čia įrašomas „Baublio gynimas“ iš „Bitelės Baublyje“ 89 psl.:]

Baublio gynimas

nuo laikraščio Brukowe Wiadomości 1818 m. Nr. 101 išpuolio, B. P. parašytas ir man paštu atsiųstas.

Kaip įpratę, šubravcai be reikalo vaipos,
Neprotingai iš Baublio juokauja ir šaipos,
Galop, žmogiškas ydas pašiept pasišovę,
Jį kėsinas paversti girtuoklių šventove.
Laiko dantys juk Baublio įveikt negalėjo.
Bet, matyt, to nežino vyrukai blaivieji,
Kad begindamas dorą, teisus šeiminkas
Čia tautiečiams senovės vertybes surinko,
Kurias kitkart padaužos iš Kalvės iššvaistė...
O dabar už tai nori jį patį apšmeižti.
Kaip nebedera ginčytis žmogui protingam,
Taip ir Baubliui, atrodo, statinės netinka;
Iš bulvaro spaudos jis vertybių nedaro,
Čia lankytojas ras sau kitokio nektaro.
Jis nesipučia, mokslais jis nesipuikuoja,
Jo nebesupa aistros, pagieža, abuoja,
Savo požiūrį turi ir žino jo vertę,
Jis kitų neapšmeiš ir savęs neleis dergti.
O jei vienas iš tų – bulvare išauklėtų –
Savo tulžį išlieja, suvaro stiletą,
Abejingai belieka j tokį žiūrėti:
Juk ir varnos nuo amžių įpratę kranksėti.

[Toliau – iš „Bitelės Baublyje“ 217 ps.:]

Šis gynimas, tiesa, rankraščiais paplito, bet nekaltai nuskriaustųjų bičiuliai pageidavo, kad jis būtų kuriame nors periodiniame laikraštyje atspausdintas, tačiau šubravcai tam kelią pastojo.

²³ Cituojamoji ištrauka – iš J. Kochanovskio satyrinės didaktinės poemos „Satyr“ (1563 m.): Satyras, senovės miškų dievaitis, prikaišioja lenkams bajorams jų ydas: riteriškos dvasios stoką, užsiėmimą vien ūkiu, vien pelno vaikymąsi ir t. t.

²⁴ „Šubravcų“ („nenaudėlių“) laikraštyje *Wiadomości Brukowe (Gatvės Žiniose)* įdėtoji satyra „Apie Iszkalba Sudine Mokslas“ pajuokė ne tiek Baublį ir jo savininką, kiek nesaikingą praeities idealizavimą ir nekritišką, kai kada nemoksliską praeities faktų aiškinimą.

Kadangi laikraštis – viešas, spausdintas ir išreklamuotas – mane apšmeižė, tai norėjau ir aš (nors negabia savo plunksna) proza ar eilėmis ką nors parašyti ir prieš visuomenę dėl to šmeižto pasiteisinti. Tačiau nuo to sumanymo mane sulaukė mano kaimynas ponas J. R. savo laišku, rašytu man 1818 m. gruodžio mėn. 30 d. šiais žodžiais:

[Toliau – iš „Bitelės Baublyje“ 88 psl.:]

Dauggalio Juozapo Rodzevičiaus, Raseinių apskrities ribų teisėjo, laiškas, rašytas man 1818 m. gruodžio 30 d.

Gerbiamasis mano Prieteliau!

Gal neprenumeruoji Vilniaus *Brukowe Wiadomości*, o gal ir nepaskaitei 101 numerio, kurį gavau paskutiniu juo paštu. – Nieko jame nerasi nei mokslo, nei papročių pagerinimo reikalu, tiktai paskvilį prieš Tavo Baublį ir Tave, iš vienu melų suregztą. Norėjau jiems atsakyti į tą nešvankią satyrą, bet paklausiau Naruševičiaus patarimo, kuris savo zoiliams taip atsikirto:

Jei Katonas, Maronas, Ciceronas peikty,
Gal tada susigėsti ar supykty reikty!
Bet kai pusgalviai ims paskvilus rašinėti, –
Tris valandas leidžiu kasdien jiems plepėti.

[Toliau – iš „Bitelės Baublyje“ 218 psl.:]

Buvo ir daugiau pašaipų ir juokų iš mano ažuolo: kai kurie iš pamaldžiųjų kalbėjo, kodėl aš nepadaręs koplytėlės ir joje altorėlio nepastatęs? Taipūs miško ekonomikai priekaištavo, kodėl aš nepadaręs iš ažuolo bulvėms aruodo arba šuliniui rentinio? O žydai kalbėjo: och, kokia tai būtų graži kučka!²⁵ Žodžiu, įvairioms reikmėms mano ažuolas būdavo skiriamas, o aš visiems atsakydavau tylėjimu.

Štai, mano gerbiamasis skaitytojau, turi mano ažuolo teisingą ir tikslų aprašymą, drauge ir atsakymą į pradžioje paminėto mokslinio straipsnio iškeltą klausimą.

O jei tas mano atsakymas yra nepakankamas ir netikęs, jei prirašiau pašalinių dalykų, kurių niekas manęs neklausė, jei kur ne kur įterpiau negražios poezijos, pagaliau jei savo ištėstu šnekalu įklyrėjau skaitytojui, tad kaimiečiui artojiui lai teikiasi atleisti, atsimindamas sentenciją, kurią skaičiau nebepamenu kur ir kokioj knygoj, taip ar maždaug taip parašytą*:

Vienokia yra dainuojančiųjų ir rašančiųjų yda:
Pirmieji per ilgai dainuoja, antrieji per daug šneka.

Tatai į lietuvių kalbą taip išverčiau:

²⁵ Kučka – tam tikra palapinė; žydai pagal savo tikėjimo papročius rudenį švėsdavo „palapinių“ šventes ir tų švenčių metu sėdėdavo tam tikrose būdose, lenkų vad. „kuokomis“.

* Žiūrėk šio veikalo 229 puslapį.

„Bitelės Baublyje“ 229 psl. yra „Mužiko...“ pabaiga ir lenkiškas 16 eilučių nežinomo autoriaus eilėraštis, kuriame garbinamas Baublys kaip garbingos praeities liudininkas. Po juo pažymėta... „Wyjatek z ody dla piastuna dziadów – w rękopisie p. [vienas žodis neišskaitomas] Pszkwcz.“ (Ištrauka iš odės senolių globotojui – [...] Pškvč. rankraštyje).

Viens būdas raštininkų ir tų, kurie gysta:
Pirmas klyst ilgai rašant, antras gystant klysta.

D. P.

J. Lobjka buvo Vilniaus universiteto rusų literatūros profesorius. Jis domėjosi mūsų krašto kultūriniu gyvenimu, istorija, archeologija, lankėsi pas reikšmingesnius kultūros darbuotojus, korespondavo su jais. Jis pažinojo D. Pošką bei jo veiklą, susirašinėjo su juo, žinojo Baublį ir jame esančius senienų rinkinius ir buvo parašęs straipsnį, išspausdintą Vilniaus laikraštyje *Dziennik Wileński* 1823 m., II tom., 6 nr., 145–157 psl., antrašte: „Krašto senienos. Žemaičių kunigaikštijos milžinkapiai ir kitos to krašto senienos“. Pridurmu prie to straipsnio (157–161 psl.) buvo išspausdintas Kajetono Nezabitauskio parengtas „Kai kurių senienų, esančių Žemaičių provincijos dvarininko Dionizo Paškevičiaus, Raseinių apsk. Žemės teismo raštininko, rinkinyje, trumpas sąrašas“. J. Lobjkos straipsnyje trumpai rašoma apie vadinamuosius „milžinkapius“ ir užsimenama apie Baublį; keliami kai kurie senovės lietuvių laidosenos klausimai, taip pat dėl Baublio – kas tai per ažuolas, iš kur jį D. Poška gavęs ir pan. K. Nezabitauskio senienų sąrašė išvardintos ir trumpai aprašytos svarbiausios Baublio rinkinių senienos.

D. Poška, atsakydamas šiuo laišku į J. Lobjkos klausimus, kartu reaguoja ir į *Dz. Wil.* išspausdintą J. Lobjkos straipsnį bei K. Nezabitauskio „senienų sąrašą“: pažymėjęs savo laišką „Numero 1-mo“, jis prie to laiško pridėda du didelius priedus: „Numero 2-do“ – „Pastabas prie straipsnio apie Žemaičių kunigaikštijos milžinkapius“ bei „Pastabas dėl kai kurių senienų sąrašo“ ir „Numero 3-tio“ – „Atsakymą į klausimą“ apie Baublį.

Laiškas J. Lobjkai ir jo priedai spausdinami iš rankraščių. „Numero 3-tio“ („Atsakymas į klausimą, kurį iškėlė Šviesusis Dauggalis Jonas Lobjka“) – iš „Bitelės Baublyje“ 207–217, 88 ir 89 psl.

Priedas „Numero 3-tio“ („Atsakymas į klausimą...“) buvo išspausdintas *Dziennik Warszawski* 1826 m., be to, jis t. p. metais buvo išleistas atskira knygele. Eiliuoti laiško tekstai išversti Alb. Žukausko.

Dionizas Poška, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 11–21, 49–53, 683–688, 693–694.